

LATVIJAS VALSTS PREZIDENTS

Rīgā 2015.gada 6.novembrī

Nr.279

Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijai

Par valsts budžeta izdevumu vērtēšanu

Augsti godājamais Šadurska kungs!

Šobrīd Saeimā izskatīšanā un sagatavošanā otrajam lasījuma ir likumprojekts "Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2016., 2017. un 2018.gadam", likumprojekts "Par valsts budžetu 2016.gadam" un to pavadošie likumprojekti. Lemjot par valsts budžetu, Saeima apstiprina valsts saimniecības plānu un nosaka valsts turpmāko attīstību.

Valsts budžets ir valsts politikas īstenošanas līdzeklis. Sastādot valsts budžetu, izsvērti jāvērtē, jānosaka un jāpamato valsts institūcijām normatīvajos aktos paredzēto funkciju īstenošanai nepieciešamais finanšu līdzekļu apmērs, kā arī jānodrošina izdevumu segšana ar atbilstošiem ieņēmumiem (*sk. Satversmes tiesas 2010.gada 25.novembra sprieduma lietā Nr.2010-06-01 12.punktu*).

Ikvienu valsts funkciju un tās īstenošanai izveidotā valsts institūcija ir saistīta ar valsts budžetu. Izdevumu un ieņēmumu pozīcijas un to apjoms valsts budžetā atspoguļo valsts politiku. Lemjot par ierobežotu ieņēmumu sadalījumu un izdevumu pozīcijām, it īpaši svarīgi ir nodrošināt izdevumu atbilstību valsts politikas mērķiem.

Lai gan valsts budžets ir līdzeklis valsts politikas realizācijai ar finansiālām metodēm, valsts budžetā plānotie izdevumi un finansētie pasākumi ne vienmēr ir vērsti uz valsts politikā definēto mērķu sasniegšanu. Šobrīd Likumā par budžetu un finanšu vadību noteiktais ikgadējā valsts budžeta likumprojekta izstrādes process pieļauj visai ierobežotas iespējas izsvērti izvērtēt un nodrošināt valsts budžeta bāzes izdevumu atbilstību vidēja termiņa budžeta ietvara likuma mērķiem un

prioritārajiem attīstības virzieniem nacionālajā attīstības plānā, un valsts aizsardzības koncepcijā noteikto mērķu sasniegšanai un prioritāšu ieviešanai.

Lai arī Likuma par budžetu un finanšu vadību 19.panta trešā daļa finanšu ministram noteic pienākumu institūciju budžeta pieprasījumus izvērtēt pēc to atbilstības paredzētajiem mērķiem, sasniedzamajiem rezultātiem, atbilstības vidēja termiņa budžeta ietvara likumā noteiktajiem budžeta mērķiem un prioritārajiem attīstības virzieniem, ekonomiskuma un efektivitātes, attiecībā uz valsts budžeta bāzes izdevumiem šo pienākumu galvenokārt veic paši budžeta pieprasījumu izstrādātāji. Institūcijas vērtē tām normatīvajos aktos noteiktās funkcijas un sasniedzamos rezultātus nolūkā nodrošināt racionālu un efektīvu līdzekļu izmantošanu, un izstrādā attiecīgus budžeta pieprasījumus. Savukārt Finanšu ministrija pārbauda, vai budžeta pieprasījums nepārsniedz vidēja termiņa budžeta ietvara likumā apstiprināto maksimāli pieļaujamo valsts budžeta izdevumu kopējo apjomu attiecīgajai institūcijai, pēc nepieciešamības pieprasa papildus informāciju, veic nepieciešamos labojumus un precizējumus, un sagatavo likumprojektu par valsts budžetu. Šādu kārtību cita starpā paredz Ministru kabineta 2012.gada 31.jūlija noteikumi Nr.523 "Noteikumi par budžeta pieprasījumu izstrādāšanas un iesniegšanas pamatprincipiem".

Pēc mana ieskata, ikgadējā valsts budžeta likumprojekta izstrādes process nenodrošina iespēju veikt visaptverošu valsts budžeta izdevumu izvērtēšanu, lai identificētu fiskālo telpu, kuras ietvaros varētu tikt finansētas nacionālā attīstības plānā un citos attīstības plānošanas dokumentos noteiktajām prioritātēm un mērķiem atbilstošas jaunās politikas iniciatīvas, kā arī lai atteiktos no neefektīviem un nevajadzīgiem izdevumiem. Stratēģiska valsts budžeta izdevumu izvērtēšana dotu iespēju nodrošināt sistēmisku pieeju mērķtiecīgai un efektīvai ierobežoto valsts budžeta līdzekļu sadalei.

Stratēģiska valsts budžeta izdevumu izvērtēšana tiek izmantota kā valsts budžeta plānošanu papildinošs process un rīks virknē valstu ar mērķi pārskatīt un prioritizēt valsts budžeta izdevumus, atbrīvojot fiskālo telpu no neaktuāliem izdevumiem, lai nodrošinātu efektīvu un valsts prioritātēm un mērķiem atbilstošu, kā arī sabiedrībai saprotamu valsts budžeta līdzekļu izlietojumu. Šāda pieeja cita starpā tiek izmantota Apvienotajā Karalistē, Īrijā, Nīderlandē, Francijā, kā arī šobrīd tiek ieviesta Vācijā.

Satversmes tiesa atzinusi, ka valsts budžeta likuma pieņemšana un izpildes kontrole ir svarīga Saeimas funkcija, kuru tā veic kā institūcija, kas ir tieši atbildīga Latvijas tautas priekšā. Saeimas budžeta tiesības ir viens no būtiskākajiem instrumentiem, ar kuriem Saeima īsteno parlamentāro kontroli pār valdības rīcību (*sk. Satversmes tiesas 2012.gada 3.februāra sprieduma lietā Nr.2011-11-01 10.punktu*).

Lai uzlabotu valsts budžeta izstrādes procesu un veiktu kvalitatīvu valsts budžeta bāzes izdevumu izvērtējumu, kā arī pilnveidotu parlamentāro kontroli pār valsts budžeta veidošanu un izpildi, ierosinu Budžeta un finanšu (nodokļu) komisiju apsvērt iespēju papildināt Likumu par budžetu un finanšu vadību ar šādām tiesību normām:

1. papildināt likumu ar 16.³ pantu šādā redakcijā:

“16.³ pants. Valsts budžeta izdevumu izvērtēšana

(1) Lai uzlabotu valsts budžeta izstrādes procesu un mazinātu valsts budžeta izdevumu apjomu, Ministru kabinets nodrošina pastāvīgu valsts budžeta izdevumu, valsts funkciju, to īstenošanas efektivitātes, ekonomiskuma un atbilstības attīstības plānošanas dokumentos definētajiem mērķiem izvērtēšanu. Sagatavotie izvērtējumi un informācija par to ietekmi uz attiecīgiem valsts budžeta izdevumiem tiek publicēta Ministru kabineta mājaslapā internetā.

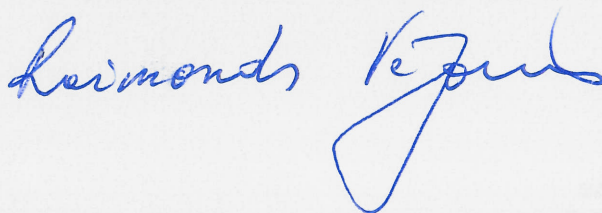
(2) Ministru kabinets nosaka šā panta pirmajā daļā minēto izvērtējumu veikšanas metodiku, atbildīgās institūcijas un personas, un kārtību, kādā šos izvērtējumus ņem vērā vidēja termiņa budžeta ietvara likuma projekta izstrādes, valsts budžeta pieprasījumu izstrādes, izvērtēšanas un lēmuma par budžeta pieprasījumu iekļaušanu valsts budžeta likuma projektā pieņemšanas procesā.”

2. papildināt pārejas noteikumus ar 73.punktu šādā redakcijā:

“73. Šā likuma 16.³ panta otrajā daļā minētos Ministru kabineta noteikumus izdod un prioritāri vērtējamo valsts politikas jomu, nozaru un valsts funkciju sarakstu nosaka līdz 2016.gada 1.martam.”

Ar cieņu

Valsts prezidents

Raimonds Vējonis